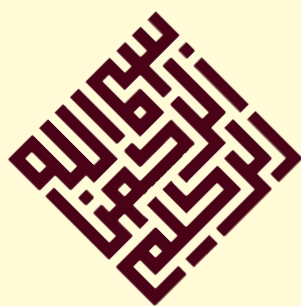

سرشناسه	: اعرافی، علیرضا، ۱۳۳۸ -
عنوان و نام پدیدآور	: مکاسب محرمه / علیرضا اعرافی؛ تقریر مهرزاد آور، احمد عابدین زاده.
مشخصات نشر	: قم: موسسه اشراق و عرفان، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	: ج.
شابک	: دوره: ۸-۶-۹۵۶۹۱-۶۰۰-۹۷۸؛ ج ۱۲: ۴-۱۲-۸۵۴۲-۶۰۰-۹۷۸؛ ۱۶۰۰۰۰ ریال.
یادداشت	: کتابنامه؛ همچنین به صورت زیرنویس.
مندرجات	: ۱. اعیان نجس ۱. ج ۲. اعیان نجس ۲. ج ۳. داد و ستد با کالاهای دارای منفعت حرام. - ج ۴. محرمات علوم ۱. ج ۵. محرمات علوم. - ج ۶. محرمات هنر. ج ۱۲. محرمات روابط میان فردی ۴
شناسه افزوده	: آور، مهرزاد، ۱۳۵۹ -
شناسه افزوده	: عابدین زاده، احمد، ۱۳۵۴ -
موضوع	: معاملات (فقه)
موضوع	: Transactions (Islamic law)*
موضوع	: کسب و کار حرام
موضوع	: Business, Illicit*
رده بندی کنگره	: ۷م۶الف / BP1۹۰
رده بندی دیویی	: ۲۹۷ / ۳۲۷
شماره کتابشناسی ملی	: ۴۳۰۳۳۳۷

علیرضا عرفانی

مکاسب محرّمه ۱۲

محرمات روابط میان فردی / ۴

تقریر: مهرزاد آور، احمد عابدین زاده

نشر اشراق و عرفان

مکاسب محرّمه ۱۲ (محرّمات روابط میان فردی / ۴)

علیرضا اعرافی

تقریر مهرزاد آور، احمد عابدین زاده
ناشر مؤسسه اشراق و عرفان
ویراستار یوسف قربانی
امور هنری حمید بهرامی
نوبت و تاریخ چاپ اول / زمستان ۱۳۹۶
لیتوگرافی، چاپ و صحافی سازمان چاپ اِسرائ
شمارگان ۱۰۰۰ نسخه
قیمت ۱۶۰۰۰ تومان

کلیه حقوق برای مؤسسه اشراق و عرفان محفوظ است

ISBN : 978-600-8542-12-4

www.eshragh-erfan.com

تلفن: ۰۲۵-۳۷۷۴۸۵۴۰

info@eshragh-erfan.com

نمابر: ۰۲۵-۳۷۷۴۸۵۴۱

آدرس: ایران، قم، خیابان معلّم، معلّم ۸، کوچه شهید محقق، پلاک ۵۹

کانال تلگرام: @EshraghErfan

فهرست

سخن مؤسسه	۱۷
پیشگفتار	۱۹
مقدمه	۲۴

بخش اول: تشبیب/ ۲۵

فصل اول: کلیات	۲۷
۱. مفهوم تشبیب	۲۷
تشبیب در لغت	۲۷
عنوان‌های متناظر تشبیب	۲۹
۱. نسیب	۲۹
۲. مدح	۲۹
قیود مفهوم تشبیب	۳۰
تقسیمات تشبیب	۳۰
حاصل کلام در مفهوم تشبیب	۳۱
۲. پیشینه بحث	۳۲

فقہ عامّه	۳۲
فقہ امامیه	۳۳
جایگاه فقهی بحث	۳۶
خلاصه دیدگاه‌های فقها	۳۷

فصل دوم: بررسی ادلّه ۴۱

۱. تقسیم عنوان‌های فقهی از جهت ذکر در ادلّه	۴۱
الف) موضوعات مذکور در روایات	۴۲
ب) موضوعات ذیل عنوان‌های مذکور عامّ یا ملازم	۴۲
ج) تلفیقی از دو قسم پیشین	۴۳
۲. مقتضای قواعد درباره تشبیب	۴۴
الف) حکم مدح (توصیف صفات پسندیده دیگران)	۴۴
۱. اجلال و تکریم مؤمن	۴۴
۲. گفتار نیک	۵۱
۳. بیان اوصاف اولیای خدا	۶۴
ب) حکم تشبیب	۶۸
عنوان‌های حرمت تشبیب	۶۸
حاصل کلام در عنوان‌های حرمت	۹۳
۳. فروع بحث	۹۴
الف) موضوعیت نداشتن قیود مطرح شده در تعریف تشبیب	۹۴
۱. زن بودن مشبّب	۹۴
۲. معلوم بودن مشبّب	۹۴
۳. در قالب شعر بودن تشبیب	۹۴

ب) تصویر واقعی زن	۹۵
گزاره‌های فقهی تشییب	۹۵

بخش دوم: نیاچه / ۹۷

فصل اوّل: کلیات	۹۹
۱. مفهوم‌شناسی	۹۹
الف) مفهوم نیاچه	۹۹
ب) واژگان مرتبط با نیاچه	۱۰۲
جمع‌بندی مفهوم واژه‌ها	۱۰۵
۲. پیشینه بحث	۱۰۶
الف) فقه عامّه	۱۰۶
۱. فقه حنبلی	۱۰۶
۲. فقه شافعی	۱۰۷
۳. فقه حنفی	۱۰۸
۴. فقه مالکی	۱۰۹
ب) فقه امامیه	۱۰۹
خلاصه دیدگاه‌های فقهای امامیه	۱۱۴
فصل دوم: بررسی ادلّه نیاچه	۱۱۷
دسته اوّل: روایات مانعه	۱۱۷
۱. مؤثقه سماعه	۱۱۷
۲. روایت عذافر	۱۱۹
۳. روایت حسین بن زید	۱۱۹

۴. روایت دوم حسین بن زید ۱۲۰
۵. روایت علی بن جعفر علیه السلام ۱۲۱
۶. روایت عبدالله بن جعفر ۱۲۲
۷. روایات مستدرک الوسائل ۱۲۲
- جمع‌بندی روایات مانعه ۱۲۴
- دسته دوم: روایات مجوّزه ۱۲۴
۱. مؤثقه یونس بن یعقوب ۱۲۴
۲. صحیحہ ابی حمزه ثمالی ۱۲۷
۳. مؤثقه حنان بن سدير ۱۲۸
۴. صحیحہ ابو بصیر ۱۳۰
۵. مرسله صدوق ۱۳۱
- جمع‌بندی روایات مجوّزه ۱۳۱
- دسته سوم: روایات تفصیل میان نیاچه به حق و نیاچه به باطل ۱۳۲
۱. روایت خدیجه بنت عمر ۱۳۲
۲. مرسله صدوق ۱۳۴
۳. روایت فقه الرضا علیه السلام ۱۳۵
- جمع‌بندی روایات ۱۳۶
۱. حمل اخبار مانعه بر کراهت ۱۳۶
- بررسی حمل روایات منع بر کراهت ۱۳۸
۲. جمع روایات به کمک اخبار مفصّله ۱۳۸
- بررسی راه حل دوم ۱۳۹
۳. حمل اخبار مانعه بر نیاچه متضمن عنوان‌های حرام ۱۳۹
- بررسی وجه جمع سوم ۱۴۰

۴. جمع از راه انقلاب نسبت	۱۴۰
نظر مختار	۱۴۲
فرض تعارض روایات	۱۴۳
جمع بندی نهایی	۱۴۴
فروع حکم نیاچه	۱۴۵
گزاره های فقهی نیاچه	۱۴۷

بخش سوم: همانندی به جنس مخالف / ۱۴۹

فصل اول: کلیات	۱۵۱
۱. مفهوم شناسی	۱۵۱
الف) تعریف همانندی به جنس مخالف	۱۵۱
ب) نکاتی درباره موضوع همانندی به جنس مخالف	۱۵۲
۱. عرفی بودن مصادیق تشبیه	۱۵۲
۲. شروط صدق عرفی همانندی به جنس مخالف	۱۵۵
۳. خروج تغییر جنسیت از محل بحث	۱۵۹
۴. استقلال بحث تشبیه از تزیین	۱۶۱
۵. اقسام تشبیه	۱۶۲
۶. خروج همانندی ذاتی از محل بحث	۱۶۵
۲. پیشینه بحث	۱۶۵
الف) پیشینه فرافقهی	۱۶۵
ب) پیشینه فقهی	۱۶۸
۱. فقه عامه	۱۶۸

۲. فقه امامیه ۱۷۰
- ج) جایگاه بحث ۱۷۳
- فصل دوم: بررسی ادله ۱۷۵**
۱. حرمت لباس شهرت ۱۷۵
- بررسی استدلال ۱۷۶
۲. روایات ۱۷۷
- الف) روایات مطلق همانندی به جنس مخالف ۱۷۷
۱. روایت جابر ۱۷۷
۲. روایت زید بن علی ۱۷۹
۳. روایت دیگر از زید بن علی علیه السلام ۱۸۲
۴. روایت یعقوب بن جعفر ۱۸۳
۵. روایت ابو خدیجة ۱۸۵
۶. روایت ابی هریره ۱۹۴
۷. روایت ابی امامة ۱۹۴
۸. روایت حَضَرَمِی ۱۹۶
۹. روایت مُحَمَّدِ بْنِ حُمران ۱۹۷
۱۰. روایت عامه از ابن عباس ۱۹۹
- جمع بندی روایات مطلق همانندی به جنس مخالف ۲۰۰
- ب) روایات تشبّه در پوشش ۲۱۰
۱. موثقه سماعة بن مهران ۲۱۱
۲. روایت دیگر سماعة بن مهران ۲۱۴
- جمع بندی روایات ۲۱۵

۲۱۶.....	۳. اجماع
۲۱۷.....	جمع‌بندی ادله
۲۱۹.....	فصل سوم: فروع
۲۱۹.....	۱. همانندی با انگیزه عقلایی
۲۲۰.....	۲. همانندی موقت
۲۲۰.....	۳. تشبیه در نمایش، فیلم یا عزاداری
۲۲۲.....	۴. انحصار حرمت به هنجارشکنی اولیه
۲۲۳.....	۵. شرط نبودن مباشرت در حکم تشبیه
۲۲۴.....	۶. همانندسازی دیگران به جنس مخالف
۲۲۵.....	۷. تکسب با تشبیه به جنس مخالف
۲۲۵.....	الف) تکسب با همانندسازی خود
۲۲۸.....	ب) تکسب با همانندسازی دیگران
۲۲۹.....	گزاره‌های فقهی همانندی به جنس مخالف

بخش چهارم: قیادت/۲۳۱

۲۳۳.....	فصل اول: کلیات
۲۳۳.....	۱. مفهوم شناسی
۲۳۳.....	الف) قیادت
۲۳۶.....	ب) مفاهیم مشابه
۲۳۷.....	۱. دیاتة
۲۳۸.....	۲. واصله
۲۴۰.....	ج) قیود قیادت

۱. قصد قیادت از جانب قوَاد ۲۴۱
۲. علم قوَاد به صدور جمع حرام ۲۴۴
۳. تحقق فعل حرام در خارج ۲۴۴
۴. ایجاد مقدمات قریب ۲۴۶
۵. ایجاد مقدمات فاعلی ۲۴۷
۶. ایجاد مقدمات خارجی ۲۴۸
۷. ایجاد مقدمات وجودی ۲۴۸
۸. ایجاد مقدمات با واسطه ۲۴۹
- جمع بندی قیود قیادت ۲۵۰
- (د) اقسام قیادت ۲۵۱
۱. واسطه گری فردی ۲۵۱
۲. واسطه گری تشکیلاتی ۲۵۳
- (ه) قیادت، عنوان شرعی یا عرفی ۲۵۷
- (و) مطلق بودن مصداق های قیادت ۲۵۸
- (ز) وحدت و تکرار در قیادت ۲۵۹
- نظر مختار ۲۶۰
۲. پیشینه بحث ۲۶۲
- الف) پیشینه فراققهی ۲۶۲
- ب) پیشینه فقهی ۲۶۲
- ج) جایگاه بحث ۲۶۴
۱. جایگاه روایات قیادت ۲۶۵
۲. جایگاه فقهی ۲۶۵

فصل دوم: بررسی ادله حرمت قیادت ۲۶۷

الف) مقتضای قواعد ۲۶۷

۱. حرمت اعانه برائتم ۲۶۷

۲. قاعده اضلال ۲۶۸

۳. حرمت اشاعه فحشا ۲۶۸

ب) خطابات شرعی گناهان شهوانی ۲۷۰

۱. شمول الفاظ خطابات شرعی گناهان شهوانی ۲۷۰

۲. الغای خصوصیت از خطابات شرعی گناهان شهوانی ۲۷۲

ج) روایات ۲۷۳

یک. روایات با عنوان «قیادت» ۲۷۳

۱. روایت عبدالله بن سنان ۲۷۳

۲. روایت نبوی ۲۷۶

۳. مرفوعة ورام بن أبی فراس ۲۷۸

۴. روایت عبدالعظیم بن عبدالله الحسني ۲۷۹

جمع‌بندی روایات با عنوان «قیادت» ۲۸۱

دو. روایات با عنوان‌های «واصلة و موصولة» و «واصلة و

مستوصلة» ۲۸۳

۱. صحیحه سعد الإسکاف ۲۸۳

۲. روایت ابراهیم بن زیاد الکرخي ۲۸۵

۳. مرفوعة عمار ساباطی ۲۸۶

جمع‌بندی روایات با عنوان‌های «واصلة و موصولة» ۲۸۷

سه. روایات با عنوان «دیانت» ۲۸۸

۱. صحیحه محمد بن مسلم ۲۸۹

۲. روایت محمد بن مسلم ۲۹۰
۳. مرفوعه محمد بن قیس ۲۹۱
۴. مرفوعه محمد حلبی ۲۹۲
۵. روایت انس بن محمد ۲۹۲
- حاصل روایات باب قیادت ۲۹۳
- جمع بندی ادله قیادت ۲۹۴
- فصل سوم: فروع ۲۹۷**
۱. واسطه‌گری برای مساحقه و لواط ۲۹۷
- الف) شمول معنای لغوی ۲۹۷
- ب) شمول حکم قیادت ۳۰۰
۱. اجماع ۳۰۱
۲. اولویت و الغای خصوصیت ۳۰۲
- مقتضای تحقیق و جمع بندی ۳۰۳
۲. واسطه‌گری برای جمع شبهه ۳۰۵
- الف) علم واسطه و دو طرف فعل ۳۰۵
- ب) جهل یک طرف و علم طرف دیگر و واسطه ۳۰۶
- ج) جهل دو طرف و علم واسطه ۳۰۷
- د) علم یک طرف و جهل طرف دیگر و واسطه ۳۰۹
۳. واسطه‌گری برای تمتعات حرام غیر مواقعه ۳۱۰
۴. واسطه‌گری برای جمع با مردگان ۳۱۳
۵. واسطه‌گری برای جمع با حیوانات ۳۱۶
۶. واسطه‌گری برای جمع میان دو صغیر یا مجنون ۳۱۹

۳۲۰	۷. واسطه‌گری‌های سازمان‌یافته و تشکیلاتی
۳۲۲	۸. واسطه‌گری در فضای مجازی
۳۲۷ ..	۹. تأکید حرمت در صورت عروض عنوان‌های دیگری بر قیادت
۳۲۷	۱۰. قیادت از گناهان کبیره
۳۲۹	۱۱. تکسب با قیادت
۳۳۰	تکسب با گناه
۳۳۰	۱. تکسب با خود گناهان
۳۳۱	۲. تکسب با اعانه و فراهم کردن مقدمات گناهان
۳۳۳	گزاره‌های فقهی قیادت
۳۳۵	کتابنامه
۳۵۷	نمایه‌ها
۳۵۷	نمایه آیات
۳۵۹	نمایه اصطلاحات
۳۶۵	نمایه اشخاص

سخن مؤسسه

پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی، رسالت حوزه‌های علمیه را دوچندان کرده است؛ نظام اسلامی برای تأمین پشتوانه تئوریک خود به منظور تصمیم‌گیری و اجرا باید مبانی علمی لازم را در اختیار داشته باشد، و این عرصه‌ای است که حوزه علمیه در کنار دیگر مجامع علمی باید در آن نقش فعال داشته باشد؛ زیرا بدون گسترش مرزهای علوم اسلامی به مباحث نوپدید و تولید علوم انسانی با رویکرد اسلامی، این نیاز پاسخ مناسب نمی‌یابد. ضرورت مجاهدت علمی به منظور پاسخگویی به مطالبات روزافزون و برحق جامعه دینی، آنگاه به اثبات می‌رسد که در نظر داشت؛ اولاً: تحولاتی جدید در مجموعه دانش بشری، به‌ویژه علوم انسانی رخ داده است؛ ثانیاً: زندگی انسان معاصربه واسطه پیشرفت در علوم و فناوری‌های جدید، دستخوش تطوراتی شگرف شده است؛ ثالثاً: شکل‌گیری نظام اسلامی، فرصت مناسبی را فراروی جامعه دینی قرار داده است تا به اهداف خود دست یابد؛ از این رو سرعت بخشیدن به فعالیت‌های علمی حوزوی به منظور توانمندسازی نظام اسلامی در این باره ضروری می‌نماید.

«مؤسسه اشراق و عرفان» که فعالیت خود را از سال ۱۳۸۶ با نظارت علمی و

ریاست عالی آیت الله اعرافی آغاز کرده است، در عین تأکید بر اصالت های حوزوی، سعی در رفع نیازمندی های معرفتی انسان معاصر دارد؛ از این رو مأموریت های خود را «پژوهش در زمینه فقه های نو و فلسفه های مضاف، بر مبنای روش اجتهادی در راستای نظام سازی اسلامی»، «پرورش پژوهشگران صاحب نظر در عرصه فقه های نو و فلسفه های مضاف و نظام سازی اسلامی» و «جمع آوری، تنظیم و نشر ریاست عالی مؤسسه» قرار داده است تا بتواند به ایفای نقشی مؤثر در این مجال بپردازد. کتاب گرانسنگ «مکاسب» اثر خاتم المجتهدین شیخ مرتضی انصاری، در طول سالیان متمادی، مورد شرح و حاشیه نگاری فقهای شیعه قرار گرفته و این کتاب که به حق نماینده اوج اتقان و نضج یافتگی فقاقت در مکتب تشیع است، محور بحث های خارج فقه حوزه علمیه بوده است. مجموعه حاضر، تقریر درس های خارج فقه استاد اعرافی است که طی هشت سال تحصیلی (از سال ۱۳۸۵ تا سال ۱۳۹۳) در حوزه علمیه قم ارائه شده و علاوه بر انعکاس ابداعات و نوآوری های استاد اعرافی در خلال مباحث «مکاسب محرمه» در نظم و تبویب نوع چهارم از انواع مکاسب محرمه (التکسب بالافعال المحرم) ساختاری بدیع را پیشنهاد و عرضه نموده است.

مؤسسه بر خود لازم می داند از آیت الله اعرافی که پس از ارائه دروس، در ادامه مراحل مختلف تقریر دروس، ارزیابی تقریرات را صبورانه ادامه دادند، تشکر نماید؛ نیز از تلاش های حجت الاسلام احمد عابدین زاده در تقریر و مدیریت گروه تقریر مکاسب و نظارت بر آن و همچنین زحمات حجج اسلام مهرزاد آور و کاظم مبلّغ در تقریر دروس تقدیر می نماید.

امید است صاحب نظران و اندیشوران حوزه و دانشگاه، مؤسسه اشراق و عرفان را به منظور بهبود تولیدات علمی آینده، از نظرات و پیشنهادات سازنده خود محروم نسازند.

پیشگفتار

یکی از ابواب فقهی که احکام معاملات را بیان می‌کند، کتاب مکاسب است. بخشی از این کتاب هم بیان و بررسی معاملات حرام است که با عنوان مکاسب محرّمه از دیگر بخش‌های کتاب متمایز می‌شود. مباحث این بخش از جهات گوناگونی اهمیت دارد. یکی از این‌ها مطرح شدن موضوعاتی مانند غیبت، کذب و ... در این بخش است که فقها در ابواب دیگر فقهی به آن‌ها نمی‌پردازند. این امر موجب تنقیح مسائل مهمی در این کتاب می‌شود. شاید از همین رو است که چینش و ساختار کتاب مکاسب محرّمه در کتاب‌های فقهی یکسان نبوده، بخش‌بندی‌های گوناگونی داشته است.

مشهورترین آن، نگاشته محقق حلی رحمته الله علیه است که مکاسب حرام را به پنج نوع ذیل تقسیم کرده است:

اعیان نجس؛ معامله با اعیانی که به جهت حرمت غایتشان حرام شده‌اند؛ اعیان فاقد منفعت؛ تکسّب با کارهای حرام؛ و تکسّب با واجبات.

پس از وی، فقهای بسیاری از روش او پیروی و مباحث مکاسب محرّمه را بر همین اساس مطرح کرده‌اند. یکی از آن بزرگان شیخ مرتضی انصاری رحمته الله علیه است. وی بر اساس همین تقسیم‌بندی، توانسته یکی از دقیق‌ترین آثار خویش در فقه استدلالی را پدید آورد. کتاب المکاسب وی در کانون توجه

قرارگرفته و شروح و حواشی بسیاری بر آن نگاشته‌اند؛ حتی امروزه نیز برخی از فقیهان آن را محور دروس خارج خود قرار می‌دهند.

استاد آیت‌الله اعرافی - دام‌ظله - از فقیهانی است که چندین سال تدریس درس خارج خود را به بحث مکاسب محرمه اختصاص داده است. وی اگرچه در تقسیم اساس مکاسب از روش شیخ انصاری رحمته‌الله پیروی کرده؛ اما در جزئیات آن ابداعاتی پدید آورده است که علاوه بر انسجام بخشیدن به مباحث کتاب، می‌تواند زمینه‌ساز ایجاد ابواب فقهی جدیدی شود. با توجه به این امر، گروهی از شاگردان ایشان، به تقریر دروس خارج فقه مکاسب محرمه ایشان همت گماشتند.

همان‌گونه که اشاره شد، در این کتاب، ابداعاتی در طرح مباحث و بیان آن‌ها رخ داده است و این کتاب نسبت به دیگر کتاب‌هایی که درباره مکاسب محرمه نگاشته شده‌اند، دارای ویژگی‌هایی است. برخی از آن‌ها به شرح ذیل است:

۱. در این کتاب، نوع اول (اعیان نجس) به دو قسم حیوانات و غیر حیوانات تقسیم شده و بحث تکسب با حیوانات در مجلد جداگانه‌ای آمده است. این تقسیم موجب بیشتر مطالب و زمینه‌ساز ایجاد باب فقهی جدیدی به نام «تکسب با حیوانات» و «احکام حیوانات» می‌شود.

۲. عنوان‌های نوع چهارم در مکاسب شیخ انصاری رحمته‌الله به صورت الفبایی تنظیم شده، ولی در این کتاب عنوان‌ها بر اساس موضوعات به هفت گروه تقسیم شده است. این تقسیم مزیت‌هایی دارد. از جمله این که مطالب هرگروهی منسجم می‌شود و قواعد کلی برای آن‌ها به دست می‌آید. هرگروهی می‌تواند یک باب فقهی تشکیل دهد. البته این تقسیم عقلی نیست و گروه‌ها و عنوان‌هایشان قابل افزایش هستند. این گروه‌ها عبارت‌اند از:

الف) محرمات علوم: این گروه به دو دسته عنوان‌های مربوط به حوزه نشر و علوم غریبه تقسیم می‌شود. عنوان‌های حوزه نشر شامل حق تألیف، کتب ضلال و بیع مصحف و عنوان‌های علوم غریبه شامل تنجیم، سحر و قیافه است.

ب) محرمات هنر: این گروه شامل عنوان‌هایی می‌شود که به جنبه زیبایی‌خواهی انسان مربوط‌اند و عبارت‌اند از: تزیین، پوشیدن ابریشم و طلا توسط مردان، خلق لحنیه، تصویر و غنا. عنوان تزیین در مکاسب محرمه متداول بحث نشده و تنها مواردی از محرمات آن مثل تدلیس ماشطه مطرح شده است؛ ولی در این کتاب با طرح عنوان تزیین، ابتدا اصل استحباب تزیین ثابت شده، سپس محرمات آن به طور کامل بحث شده است.

ج) محرمات روابط میان فردی: این گروه شامل عنوان‌های است که به حوزه عام روابط اجتماعی میان انسان‌ها مربوط می‌شود. البته برخی از عنوان‌های روابط میان فردی در حیطه خاصی مانند سیاست، اقتصاد و ... مطرح هستند. این عنوان‌ها ذیل باب فقهی مربوط بحث می‌شوند. در این جا فقط عنوان‌هایی مطرح می‌شوند که در همه حوزه‌های اجتماعی کاربرد دارند. عنوان‌های این بخش عبارت‌اند از: سب مؤمن، نیمه، نیاچه، همانندی به جنس مخالف، تشییع، قیادت، غیبت و کذب.

د. محرمات سیاست: در این گروه عنوان‌هایی مطرح شده‌اند که به محرمات روابط مکلف با سلاطین جور مربوط می‌شوند و عبارت‌اند از: قبول ولایت از طرف سلطان جور، معونة الظالمین، معامله جوایز سلطان جور و معامله خراجیات سلطان جور.

ه. محرمات ورزش و بازی: در این گروه عنوان‌های مربوط به بازی و سرگرمی مطرح می‌شوند که عبارت‌اند از: لهو و لعب و قمار.

و. محرمات آداب تجارت: این گروه شامل عنوان‌های حرامی است که در تجارت از آن‌ها نهی شده است و عبارت‌اند از تطفیف، غش و نجش.

ز. محرمات روابط اداری: در این گروه عنوان‌های حرام مربوط به روابط اداری مطرح می‌شود که عبارت‌اند از: رشوه، اختلاس، رانت‌خواری و پورسانت. در مکاسب محرّمه متداول از میان عنوان‌های این گروه فقط رشوه مطرح شده و دیگر عنوان‌ها از ابداعات این کتاب است.

۳. در هریک از عنوان‌ها، پس از بررسی ادله و استنتاج حکم، فصلی به فروع آن عنوان اختصاص داده شده است. اهمیت این بخش از آن رو است که در بسیاری از موارد، فروع جدید و مورد ابتلایی هستند که در سایر کتاب‌های متداول فقهی مطرح نشده‌اند.

۴. شیوه نگارش تقریرات از این قرار است:

ابتدا مفهوم‌شناسی و پیشینه فقهی و فراققهی آن عنوان مطرح شده است تا موضوع شناسانده و محدوده بحث مشخص شود. سپس ادله آورده شده و به دنبال آن بررسی سندی و دلالتی هریک از آن‌ها بیان شده است.

در پایان هر قسمت، جمع‌بندی کلی و بیان نظر مختار آمده است. آن‌گاه فروع عنوان به همان شیوه کلی (مفهوم‌شناسی، بیان پیشینه فقهی و فراققهی، بیان ادله، بررسی سندی و دلالتی ادله و جمع‌بندی کلی) آمده است.

مجلد پیش روی، جلد یازدهم این کتاب است که عهده‌دار بحث درباره چند عنوان از عنوان‌های مربوط به محرمات روابط میان فردی، یکی از اقسام نوع چهارم مکاسب محرّمه است. این مجلد از چهار بخش تشکیل شده است: بخش اول. تشبیب؛ بخش دوم. نیاچه؛ بخش سوم. همانندی به جنس مخالف؛ و بخش چهارم. قیادت. بخش اول را حجة الاسلام احمد عابدین زاده، بخش دوم را حجة الاسلام کاظم مبلغ و دو بخش همانندی به

جنس مخالف و قیادت را حجة الاسلام مهرزاد آور تقریر کرده‌اند. شایان ذکر است که نظارت و راهنمایی استاد آیت الله اعرافی در تقریر همه مجلّات روشنای راه ما بوده است.

در پایان از همه عزیزانی که در فراهم آمدن این اثر ما را یاری کرده‌اند سپاس‌گزاری می‌کنیم: استاد محترم آیت الله اعرافی - دام ظلّه -، همکارانمان در گروه تقریر، به‌ویژه حجج اسلام مهرزاد آور، احمد عابدین‌زاده و کاظم مبلّغ، حجة الاسلام یوسف قربانی (ویراستار)، حمید بهرامی (صفحه‌آرا) و همکاران محترم در مؤسسه اشراق و عرفان، به‌ویژه حجة الاسلام صمد سعیدی و حجة الاسلام سید نقی موسوی.

گروه تقریرات فقهی مؤسسه اشراق و عرفان

مقدمه

در مجلّات پیشین مکاسب محرّمه مباحث مهمی از روابط میان فردی مطرح شد که عبارت‌اند از: سبّ مؤمن، نیمه، غیبت و کذب. در این مجلّد نیز مباحث دیگری از محرّمات روابط میان فردی مطرح می‌شود که عبارت‌اند از: تشبیب، نیاچه، همانندی به جنس مخالف و قیادت. این مباحث در چهار بخش جداگانه مطرح می‌شوند که هرکدام از دو یا سه فصل تشکیل یافته است.